

Theo Kuipers

Naar een alternatieve impactanalyse

In reactie op... Trudy Dehue: 'Alle boeken de wetenschap uit; om te beginnen die in het Nederlands'

***De Academische Boekengids* 26, april 2001, pp. 16.**

In haar artikel in *De Academische Boekengids* 23 (oktober 2000), heeft Trudy Dehue op welsprekende wijze de recente psychologie-onderzoeksvisite te kijk gezet en in het bijzonder de rol daarin van het Leidse CWTS. Bij het bepalen van de productiviteit van een onderzoeksgroep waren citaties in en van boeken voor het CWTS van geen belang. Ik constateer met droefheid dat dit grote invloed heeft op de gemeten productiviteit en kwaliteit van de Groningse onderzoeksgroep Theorie en Geschiedenis van de Psychologie, die naar gewone maatstaven nationaal en vooral ook internationaal een succesvolle groep is. Maar de groep bevindt zich in goed gezelschap. De door het CWTS gevolgde methode zou bijvoorbeeld betekenen dat als het onderzoek van Nico Frijda nog zou moeten worden beoordeeld, zijn veel geciteerde boek *The Emotions* (Cambridge U.P. 1986) nauwelijks zou meetellen, laat staan de Nederlandse vertaling ervan uit 1988.

De handelwijze van het CWTS getuigt van kortzichtigheid en dient aan de kaak gesteld te worden. Op lange termijn heeft zij gevolgen voor alle wetenschappen, omdat veel onderzoekers hun gedrag zullen gaan aanpassen. Onderzoekers in de natuur- en medische wetenschappen lijken het schrijven van boeken te hebben opgegeven. Een goede reden weten ze er niet voor te geven. Desgevraagd luidt het antwoord dat het schrijven van overzichtswerken en geavanceerde leerboeken nu eenmaal niet meer als een zinvolle besteding van onderzoekstijd kan worden gezien, omdat het niet of nauwelijks wordt meegeteld. Maar naast het op de millimeter werken aan de grenzen van het weten, is het ook van belang om van tijd tot tijd per strekkende meter de balans op te maken en bevindingen te integreren. Dat is bij uitstek iets waar een boek zich goed voor leent.

Voor het negeren van boekcitaties wil ik aansluiten bij de column van Rik Smits (*NRC Handelsblad*, 4-4-1998), geschreven na het bekend worden van de verdeling van de eerste (en, naar later bleek, laatste) ronde dieptestrategieën. Hij gokte: 'Slechts één man liep de afgelopen weken fluitend door academia...: de Leidse hoogleraar Ton van Raan.' Immers, de geruchtmakende, quasi-onvermijdelijke aanwijzing in 1998 door NWO van alleen bèta toponderzoekscholen was weliswaar niet rechtstreeks gebaseerd op de citatietellingen van het CWTS - waar Van Raan directeur van is - maar stemde daar globaal wel mee overeen en dat is niet toevallig, want citatietellingen zijn erg populair in bèta-kringen. Smits verwijt Van Raan een denkfout te maken door de beperking van tellingen tot citaties van tijdschriftartikelen te rechtvaardigen met een beroep op het daar geldende refereesysteem. Dit systeem is volgens Smits voor tijdschriften weliswaar goed verdedigbaar, maar zeker niet feilloos voor het meten van impact. Citaties in en van boeken getuigen van invloed waar tijdschrift-referees niet of nauwelijks aan te pas zijn gekomen.

De vraag is of er een goede impactanalyse mogelijk is die rekening houdt met boeken. Op lange termijn is het goed denkbaar dat boekcitaties elektronisch kunnen worden verwerkt. Maar dan resteert nog een ander probleem: de veelvuldige citaties die, welbeschouwd, niet veel voorstellen. Net als zelfcitaties en 'lokale citaties' zouden weinigzeggende vermeldingen als 'zie ook (XYZ, 1995)' veel beter kunnen worden genegeerd. Maar dat is elektronisch niet gemakkelijk. Ik besluit daarom met een voorstel dat ik eerder onder meer deed in *NRC Handelsblad* (25-4-1998) en dat, onbedoeld, de werkgelegenheid van scientometristen niet ten goede komt. Misschien is de tijd er rijp voor. Zoals het inmiddels bon ton is dat wetenschappers hun eigen lijst van publicaties, abstracts en lezingen bijhouden, zo zouden zij hun eigen 'impact' moeten gaan noteren. Zo'n zelf-analyse zal voldoende volledig zijn: belangrijke vermeldingen ontgaan onderzoekers niet. Ik ben ervan overtuigd dat het opzetten en bijhouden van zo'n impactanalyse voor de meeste onderzoekers goed uitvoerbaar is. Bovendien is het zeer leerzaam. Het wachten is op een visitatiecommissie of een andere instantie voor kwaliteitsbewaking die onderzoekers uitnodigt zelf zo'n impactanalyse te maken.

'Alle boeken de wetenschap uit; om te beginnen die in het Nederlands', **Trudy Dehue**

Theo Kuipers is hoogleraar wetenschapsfilosofie aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van het NWO-Gebiedsbestuur Geesteswetenschappen.